

Література, театр і музичне мистецтво

* Пригадай! Ти це знаєш!!!

- * 1. Коли було відкрито кафедру історії України у Львівському університеті?
- * 2. Як модернізація позначилася на суспільному становищі жінок?
- * 3. Що таке *емансипація* та *фемінізм*?

Опорні

Основні поняття, терміни, назви:

- модерністська течія,
- «нова школа»,
- «корифеї українського театру»,
- «модернізм»,
- «модерністський переворот у літературі».

II. Зрозумій! Це просто!!!

1. Як розвивалося театральне мистецтво

Попри урядові переслідування українства, у другій половині XIX ст. українське театральне мистецтво продовжувало розвиватися. Українські п'єси ставилися на сценах російських театрів, користуючись значною популярністю, а українські актори робили славу російському театру. Наприкінці 70-х рр. завершилося становлення новітнього, професійного, власне українського театру. Він виник на базі аматорських колективів, що діяли в 60–70 рр..

У 1882 р. під керівництвом М.Кропивницького в Єлисаветграді було створено першу українську професійну трупу, до складу якої ввійшли М.Садовський, М.Заньковецька, О.Маркова, І.Бурлака та ін. Після гастролей до Києва у 1883 р. до трупи Кропивницького приєдналась аматорська трупа М.Старицького, який і очолив театр. Незважаючи на визнання глядачів і театральних фахівців, життя українського театру було складним. У 1883 р. київський генерал-губернатор заборонив на 10 років гастролі трупи Кропивницького у Київській, Чернігівській, Полтавській, Волинській та Подільській губерніях. На резонне запитання, чому українському театрові дозволяється виступати в Петербурзі та Москві, але забороняється в Києві, відповів: «Там театр – мистецтво, тут – політика».

Театр корифеїв. Перший ряд зліва направо: М. Садовський,
Г. Затиркевич-Карпинська, М. Кропивницький,
М. Заньковецька

Марія Заньковецька (1854-1934)

Марко Кропивницький (1840-1910)

написав понад 40
оригінальних чи
перероблених з інших
творів театральних п'єс, в
яких відтворював побут
України та її залежне
становище. Тонко
відчуваючи народну душу
він давав надзвичайно живі
й дотепні сцени з народного
життя.

2. Що визначало розвиток музичної культури і яка роль у ньому належить М. Лисенку

Українських композиторів надихали твори знаних українських письменників і поетів, зокрема Т.Шевченка. Шевченкова п'єса «Назар Стодоля» спонукала П.Ніщинського написати до неї музичну вставку – «Вечорниці», з якої народилася популярна пісня «Закувала та сива зозуля».

Стремано

І за лі - сою - кию со - неч - ко всте - ло, се - бе зо -
за ля та її за - ку - ва - ла. Чи за - ку - ва - ла
та й на то - по - ли. Там дів - че - нонь - ки гу - ля - ла вно - лі.

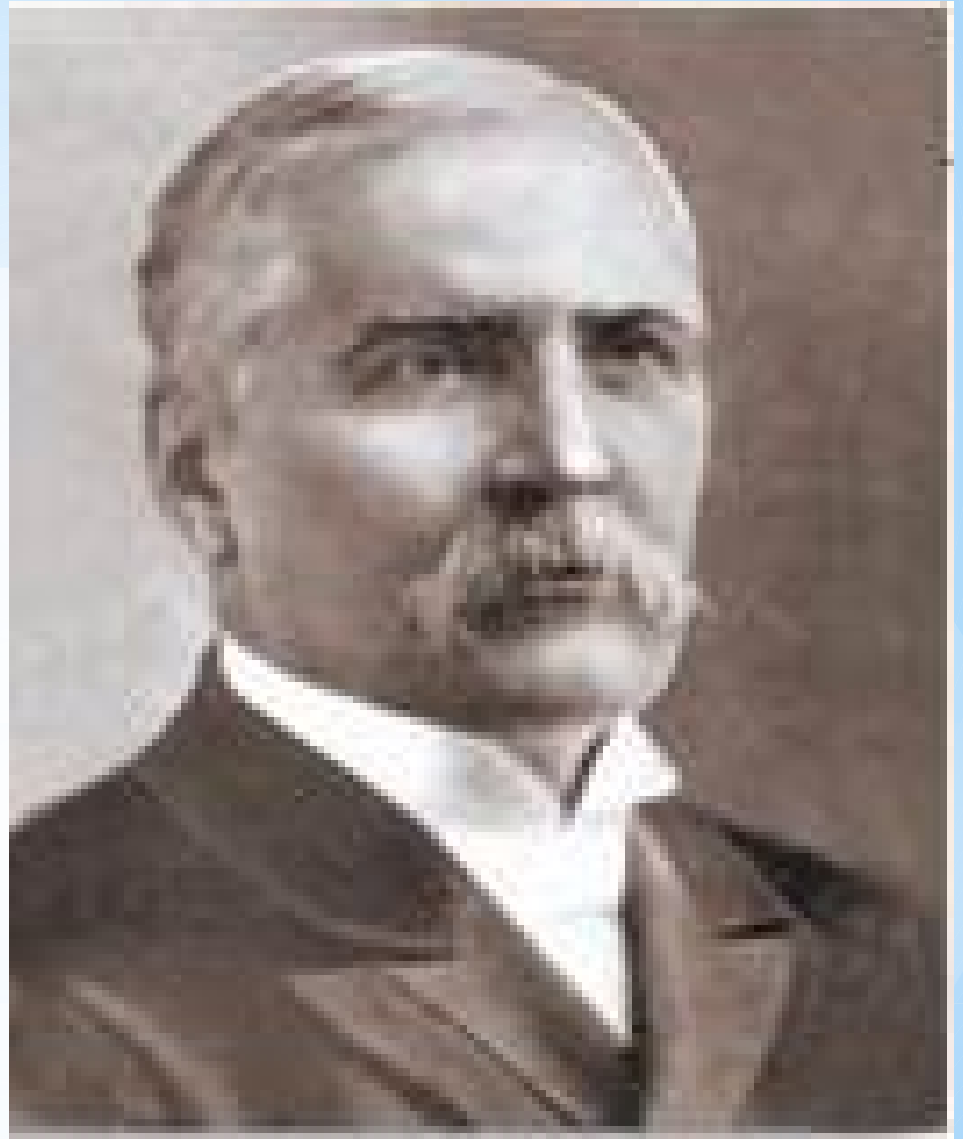
The image shows a musical score for the song 'Zakuvала ta siva zozulya'. It consists of three staves of music in a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 3/4 time signature. The tempo is marked 'Стремано' (Allegretto). The lyrics are written below the notes.

Микола Лисенко (1842-1912)

Друга половина ХІХ ст. в українській музиці стала часом уведення народної пісні в професійну музичну культуру.

Відбулося не просто відтворення народної музики, а піднесення її до високопрофесійного рівня, перетворення пісні на сучасний у європейському розумінні музичний твір.

Основоположником української класичної музики був **М.В.Лисенко.**

М.В.Лисенко написав чудові опери «Різдвяна ніч», «Утоплена», «Наталка Полтавка», «Тарас Бульба», «Енеїда», оперету «Чорноморці», опери для дітей «Пан Коцький», «Коза-дереза» тощо, що базувалися на величезному етнографічному матеріалі.

Також він поклав на музику майже 80 творів із «Кобзаря» Т.Шевченка. Створений Лисенком варіант «Заповіту» Шевченка ми співаємо й досі. А «Молитва за Україну» стала духовним гімном.

Соломія Крушельницька (1872-1952)

У перші десятиліття ХХ століття на оперних сценах світу царювали чотири особи чоловічої статі – Баттістіні, Карузо, Тітта Руффо, Шаляпін. І лише одна жінка спромоглася сягнути їх висот і стати врівень з ними. Нею була Соломія Крушельницька...

БИРЖЕВОЙ
ЛИДЕР

італійський музикознавець
Рінальдо Кортопассі

[https://
www.youtube.com/watch?v=Gynq
wwguNAk](https://www.youtube.com/watch?v=GynqwwguNAk)

3. Що визначало розвиток української літератури

Українська література кінця 19 – початку 20 століття – явище загальноєвропейського типу, вона відбила в собі процес змін художнього мислення, методів, стилів. У цей період в усіх європейських літературах розпочиналося становлення модернізму – художньої системи, принципово відмінної від художньої системи класичного реалізму.

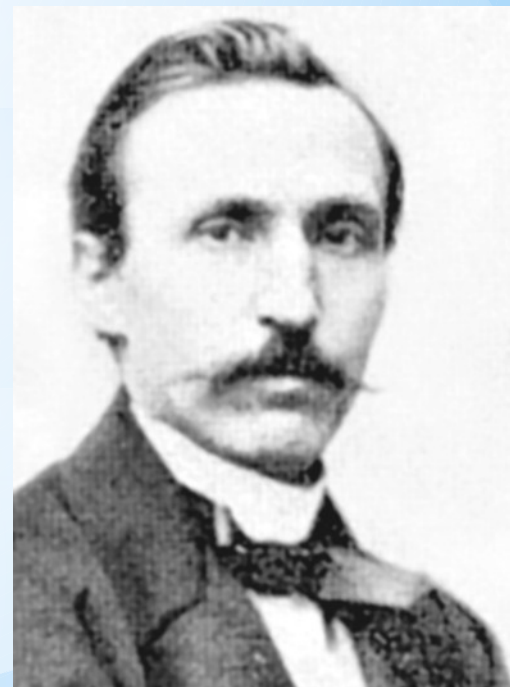
Цей період позначений активним протистоянням і поєднанням реалізму й модернізму, традиційного та модерного мистецтва.

Під впливом піднесення національно-визвольного руху на початку 20 ст. помітно різноманітнілася тематика української літератури. Письменники все гостріше висловлювали своє ставлення до соціальних проблем. Вони не обмежувалися лише описом життя людей, а й відображали боротьбу мас із самодержавним ладом, викривали його нездатність керувати країною.

Основні представники - І. Котляревський, Г. Квітка-Основ'яненко П. Гулак-Артемівський, Є. Гребінка та ін. Григорію Квітці-Основ'яненку належить слава основоположника художньої прози в новій українській літературі, одного із засновників жанру соціально-побутової комедії. Прозові твори Квітки склали дві збірки «Малоросійських повістей» (1834, 1836-1837), до яких увійшли найвідоміші повісті «Конотопська відьма», «Маруся». Славу драматурга принесли п'єси «Сватання на Гончарівці» та «Шельменко-денщик». Як письменник Петро Гулак-Артемівський уславився байками та романтичними баладами, започаткувавши в новій українській літературі відповідні жанри. Так, хрестоматійною є його байка-казка «Пан та собака» (1818). Гулак-Артемівський був також майстром літературного перекладу.

Після смерті Великого Кобзаря найяскравішою постаттю в літературі став Пантелеймон Куліш. Поет і прозаїк, історик та літературознавець, журналіст і громадський діяч, він увійшов в історію культури як невтомний працівник, подвижник, який намагався збагатити українську літературу новими жанрами, наблизити до здобутків європейської культури. У зв'язку з цим непроминальне значення мали його переклади українською мовою Біблії, творів Шекспіра, Байрона, Гете.

Письменники на відкритті пам'ятника І. Котляревському в Полтаві (зліва направо): М. Коцюбинський, В. Стефаник, Олена Пчілка, Леся Українка, М. Старицький, Г. Хоткевич, В. Самійленко. 1903

СЛОВНИК:

Модернізм (від фр. *moderne* - сучасний)

- загальноприйнятий термін для позначення мистецтва кінця 19 - першої половини 20 ст. Він застосовується до різних за ідейними шуканнями шкіл, об'єднуючи нереалістичні течії в мистецтві і літературі в один напрям.

Важливою рисою літературного модерну в Україні було створення жіночої мистецької традиції. Наприкінці 19 ст. у царині літератури працювала плеяда українських авторок, найяскравішими з-поміж яких були Леся Українка та Ольга Кобилянська. Леся Українка - творчий псевдонім Лариси Петрівни Косач. Світове визнання Леся Українка здобула як драматург-новатор. Для її драм і драматичних поем «Одержима», «Вавилонський полон», «Кассандра», «Руфін і Прісцилла», «Оргія», «Кам'яний господар» характерне використання образів світової міфології, історії та культури, глибокий інтелектуалізм, утвердження ідеї незламності людського духу. Творчою вершиною поетеси стала драма-феєрія «Лісова пісня». Леся Українка відома як перекладач світової класики - Байрона, Данте, Шекспіра.

**Леся Українка
(1871-1913)**

Ольга Кобилянська
(1863-1942)

**Володимир
Винниченко
(1880-1951)**

Василь Стефаник
(1871-1936)

Таким чином, література 90-х років 19 ст. і перших десятиріч 20 ст. не була прямим продовженням методу критичного реалізму, бо її теми, стиль, форма зображення дійсності були вже іншими. Отже, на межі століть з'явилася нова неповторна й оригінальна література, яка відкривала собою новий художній метод, що поєднав у собі традиції і новаторство, критичний реалізм і модернізм.

Маємо всі підстави стверджувати, що на межі століть з'явилася нова література, неповторна й оригінальна. Так із синтезу традиції і новаторства, критичного реалізму й модернізму утворився новий світогляд, новий художній метод. Для українського письменства він став порубіжним явищем, сполучною ланкою між класичним реалізмом другої половини ХІХ-го ст., з його вірою у можливість раціонального пізнання і пояснення світу, і періодом активного утвердження на зламі століть суб'єктивних стилів і напрямів, добою модернізму.

III. Переконайся, ти навчився!

1. Установи хронологічну послідовність подій:

- вчаснування М. Лисенком першої в Україні Музично-драматичної школи;
- створення М. Кропивницьким в Єлисаветграді театру корифеїв;
- створення в Києві першого стаціонарного професійного театру;
- заснування у Львові першого професійного українського театру «Руська бесіда».

2. Склади речення, використавши поняття і терміни:

**«корифеї українського театру»,
«модернізм», «модерністський
переворот у літературі».**

3. Про кого з діячів культури йдеться?

1. Композитор, основоположник української класичної музики, етнограф. Творець української оперної класики, зокрема опери «Тарас Бульба».
2. Неперевершена оперна співачка світового рівня. Володіла винятковими природними вокальними і сценічними даними, виступала на сценах провідних театрів світу - у Львові, Відні, Варшаві, Кракові, Петербурзі, Одесі. Парижі, Римі, Мілані, Буенос-Айресі та ін., виконуючи партії із 60 опер.
3. Письменниця, талант якої з особливою силою виявився в драматургії. Автор драматичних поем «Блакитна троянда», «Руфін і Прісцілла», «Лісова пісня», «Камінний господар».
4. Письменник, який першим в українській прозі розповів про життя української інтелігенції («Причепи», «Хмари», «Над Чорним морем»), торкаючись болісної проблеми її зросійщення.
5. Блискучий майстер поетичної творчості, автор соціально-психологічних та історичних повістей, письменник-драматург і учений-літературознавець, праці якого стали етапними в розвитку української критики.
6. Ініціатор створення першої української театральної трупи - Товариства українських акторів на Лівобережній Україні.

4. Укажи, хто є автором названих творів.

- 1. Опери «Різдвяна ніч», «Утоплена», «Наталка Полтавка», «Енеїда», «Тарас Бульба».**
- 2. Повісті «Fata morgana», «Тіні забутих предків».**
- 3. Новели «Новина», «Виводили з села», «Синя книжечка», «У корчмі», «Катруся», «Кленове листя», «Стратився», «Камінний хрест».**
- 4. Роману «Хіба ревуть воли, як ясла повні?».**
- 5. Повістей «Микола Джеря», «Кайдашева сім'я».**
- 6. Драми «Одержима», «Вавилонський полон», «Кассандра», «Руфін і Прісцілла», «Оргія», «Камінний господар», «Лісова пісня».**

5. Дай історичний коментар до подій та явищ, описаних у фрагменті джерела. У чому історичне значення згаданих подій/явищ?

«Я палко люблю українську музику. Якщо Чайковського ми називаємо чародієм російської музики, то Лисенка, цього чудового і чаруючого красою своєї музики композитора, ми сміливо можемо назвати сонцем української музики. Такі українські актори, як Кропивницький, Заньковецька, Саксаганський, Садовський, – блискуча плеяда майстрів української сцени – ввійшли золотими літерами на скрижалі історії світового мистецтва... Той, хто бачив гру українських акторів, зберіг світлу пам'ять на все життя»
(З листа К. Станіславського до А. Кримського).

Підсумок уроку:

- ✓ друга половина XIX — початок XX ст. були складним і суперечливим періодом у розвитку української культури. Незважаючи на труднощі й за відсутності підтримки з боку держави, культура збагатилася визначними здобутками майже в усіх провідних галузях.
- ✓ в цей час відбулося становлення української національної літератури, театру та класичної музики.
- ✓ в другій половині XIX ст. романтизм поступився місцем реалізму. Однак у творчості українських письменників другої половини XIX ст. реалізм співіснував із романтизмом.
- ✓ незважаючи на урядові переслідування українства, у другій половині XIX ст. українське театральне мистецтво продовжувало розвиватися. Українські п'єси користувалися значною популярністю на сценах російських театрів.
- ✓ розвиток літератури й театру в другій половині XIX ст. надав потужного імпульсу процесу творення національної класичної музики.
- ✓ наприкінці XIX ст. вже було неможливо заперечувати існування національної української культури.

IV. Виконай, у тебе це вийде!!!

1. Опрацюй § 34 підручника.
2. Виконай завдання на С.288 письмово в зошиті.
3. Напиши повідомлення про одного із діячів культури України (друга половини ХІХ – початок ХХ ст..) у форматі Word (до 180 символів, вказавши прізвище, ім'я, клас) та відправ на електронну пошту до
19.05.2020 р. tatiana.enes78@gmail.com